

NACIONĀLAIS BOTĀNISKAIS DĀRZS
S A L A S P I L S * L A T V I J A

Mantotie kultūraugi

Kā savulaik Krišjānis Barons vācis un apkopojis Latvju dainas, tā aizsākusies mantoto kultūraugu kustība, lai saglabātu senos, no paaudzes paaudzē mantotos augus.

🌿 VĒSTURE

Latviešu sētā jau izsenis ir audzēti kultūraugi, t.i. augi, kas tiek audzēti ar nolūku un mērķtiecīgi. Tie gadsimtu gaitā ir gan mainījušies un pilnveidojušies, gan arī zuduši. Dažādās varas, ienākot un valdot Latvijā, ir devušas arī nozīmīgu ieguldījumu kultūraugu daudzveidības jomā - piļu un muižu dārznieki sev līdzī veda ierastos kultūraugus, kuri te adaptējās, krustojās, vairojās, tika veikta izlase, tāpēc esam tikuši pie liela mantojuma.

Globalizācija dara savu - neticamā ātrumā izzūd vietējie kultūraugi. **Mums ir jāuzņemas atbildība un rūpes par mantoto kultūraugu saglabāšanu un nodošanu nākamajām paaudzēm.**

🌿 NOZĪME

Mantotajiem kultūraugiem ir nepārvērtējami liela bioloģiskā vērtība, to spēks ir gēnos, kas nodrošina spēju pārvarēt tieši šīs vietas kritiskos apstākļus vai īpatnības (augšne, vēji, salnas u.c.). Bet galvenā vērtība – ilgstoši tiek ataudzēti un atlasīti labākie īpatņi, kas izturīgi pret ekstrēmiem vietējiem apstākļiem un kaitēkļiem un tie evolucionē līdzī dabas pārmaiņām.

🌿 DEFINĪCIJA

Par mantotiem kultūraugiem sauc augus, kas ilgstoši (vismaz 30 gadus* jeb vienu paaudzi) tiek ataudzēti kādā teritorijā, saimniecībā, dzimtā vai ģimenē.**

Tie ir augi, kas tiek uzturēti brīvi, intuitīvi, nesekojojot striktām šķirņu uzturēšanas instrukcijām, un tiem bieži vien pat nav šķirnes vārda, vien šaurā lokā lietots apzīmējums, piemēram, Almas tantes gurķi.

* Augļukokiem par kultūr-vēsturisku šķirni uzskata tās, kuras audzētas vismaz 80-100 gadus.

** Oficiāli registrētās dārzaugu šķirnes nav mantotie kultūraugi. Par tām rūpējas šķirnes selekcionārs vai gēnu banka.

KO VARI DARĪT TU?

CEL GODĀ SENČU LOLOTOS KULTŪRAUGUS!

🌿 APZINI UN AUDZĒ!

Turpini audzēt savas dzimtas mantotos kultūraugus – vaicā par tiem vecākiem, vecvecākiem, kaimiņiem! Novērtē, cik pieredzējis sēklu lolotājs esi, lolo labāk vienu labi, nekā desmit šā tā.

🌿 IEVĀC SĒKLAS!

Par katras sēklas kvalitāti atbild sēklu lolotājs. Tāpēc sēklu ievāc **TIKAI** no veselīgiem un labākajiem augiem. Tālāk sēklu dod, ja tā tavā dārzā ir devusi labu un veselu ražu vismaz divas reizes.

🌿 DALIES!

Dod sēklas vēl vismaz 3 audzētājiem, lai augs būtu drošībā no izzušanas, kā arī piedalies sēklu maiņā. Katru dārgumu - mantoto kultūraugu - dod vismaz 3 ziņojošiem sēklu lolotājiem, lai esam droši, ka vismaz vienam izaugs.

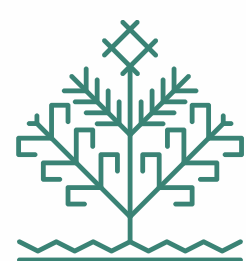
🌿 REĢISTRĒ!

Nevairo "bārenišus"! Pieraksti: sēklu lolotāja vārdu; sēklu avotu un "ciltsrakstus"; ar ko augs ir īpašs; ieteikumus audzēšanā; sēklu ievākšanas gadu, diġtspēju.

Augus, kuru ciltsrakstus vari izsekot 30 un vairāk gadus, REĢISTRĒ datubāzē mantots.permakultura.lv

Latvijas
vides
aizsardzības
fonds

Mantots kultūraugs

